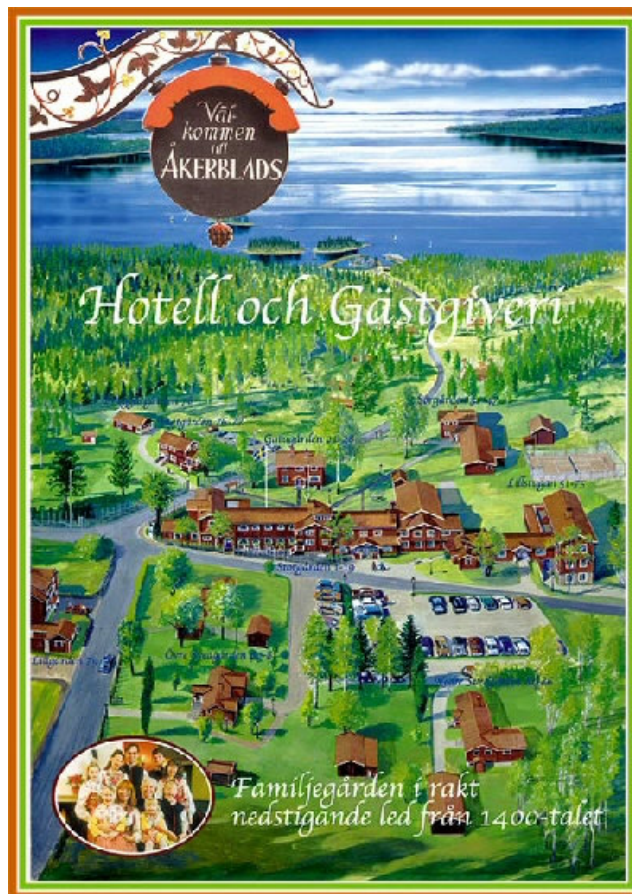

POMS bladet

Organ för föreningen
Psykologer inom handikappområdet

Nr 2, juni 2005

www.poms.nu

Styrelse för Sveriges Handikapp psykologers Förening 2004-2005

vald vid årsmötet 2004-10-22

Ordförande:	Gunilla Svensson Hosjöstrand 11 791 47 Falun Tel 023-351 37 0730-30 48 78	Habiliteringen i Falun Falu lasarett, Psilandersväg 1 791 82 Falun Tel 023-49 03 73 Fax 023-49 05 13 gunilla.svensson@ltdalarna.se
Vice ordförande:	Inga Lundblad-Danielsson Sofiehemsvägen 52 B 907 38 Umeå Tel 090-77 92 08 070-792 31 74 inga.lundblad@sofiehem.ac	Kolbäckens habilitering Kandidatvägen 31-33 907 33 Umeå Tel 090-785 42 38 inga.lundblad.danielsson@vll.se
Kassör:	Peter Collsiö Kronobergsgatan 41 112 33 Stockholm Tel 08-652 48 31 070-484 88 20 petercollsioo@swipnet.se	Habiliteringscenter Täby för vuxna Kemistvägen 8, 2 tr 183 44 Täby Tel 08-446 36 20 peter.collsioo@sll.se
Sekreterare	Carina Åsling Stockmossvägen 1 146 37 Tullinge, Tel 08-778 0866	Habiliteringscenter Tullinge, Römossevägen 25 plan 3 146 31 Tullinge Tel 08-449 95 18 carina.asling@sll.se
Vice kassör, hemsidan:	Mattias Eriksson Södra Esplanaden 3 B 223 54 Lund Tel 046-211 24 70 073-781 17 55 meriksson@hem.utfors.se	Socialförvaltningen Handikappomsorg Stadshuset 241 80 Eslöv Tel 0413-625 43 mattias.eriksson@eslov.se
POMSbladet:	Bo Kahnberg Floravägen 41 664 32 Grums Tel 0555-102 15 kahnberg@swipnet.se	Landstingets Psykologenhet Järnvägsgatan 7 652 25 Karlstad Tel 054-61 40 71 070-312 56 31 pomsbladet@poms.nu

Innehåll i detta nummer av POMSbladet bl a:

SHPF: s styrelse från 2004-10-11	sid 2
Redaktionellt.....	sid 4
Styrelsens sida	sid 4
Inbjudan till höstkonferensen	sid 6
Avund i psykoterapier, av Lena Fager	sid 10
Nytt på hemsidan: In English please!	sid 14
Info från våra nätverk:.....	
• Kommunpsykologerna	sid 15
• Utvecklingsstörda som föräldrar.....	sid 16
• Utvecklingsstörda och sexuella övergrepp.....	sid 17
• Psykoterapinätverkets utbildningsdag.....	sid 17

Framsidan: Åkerblads, Tällberg. Platsen för höstens konferens om den svårfångade intelligensen.

POMSbladet utkommer med 4 nummer årligen, samtliga publiceras på föreningens hemsidas medlemssidor **www.poms.nu**.

Informera oss om fungerande e-postadress (gör det via hemsidan) så får du snabb avisering om POMSbladet plus annan nyttig information.

Avisering om att POMSbladet finns att tanka ner sker även genom notis i Psykologtidningen, "Psykolog- och yrkesföreningar"

Medlemskap i föreningen erhålles enklast genom att fylla i formuläret online på hemsidan!

Nästa nummer av POMSbladet beräknas komma i sept 2005, inför höstkonferensen. Skicka in dina bidrag (gärna via mail till pomsbladet@poms.nu) **senast 15 sept 2005!**

Redaktionellt

När kommer sommaren? Förr i tiden kom den alltid så här års, i samband med den traditionella timingen av den tidens POMS-konferenser. Vi hade ju då vanan att förlägga oss på sommarstängda folkhögskolor för att pressa kostnaderna maximalt. Och

det var alltid varmt och fint på den tiden! Nu heter vi ju SHPF och inte bara namnet har varit föremål för förändringar, även tidpunkt för årets stora konferens.

Vi drar åter till sköna Tällberg där vi varit förut med så fina minnen i behåll.

För att få med allra senaste informationen om konferensen har detta POMSblad segat lite, men den som väntar...

Vi har även glädjen att publicera ett flertal skribenters mödor. Förutom nätverken, som av allt att döma fyller sin viktiga funktion, så kan vi även publicera Lena Fagers artikel om Avund.

Vad gör oss psykologer till just handikapp/habiliteringspsykologer egentligen? Vad skiljer oss från andra psykologer? I styrelsen diskuterade vi vid ett tillfälle detta utifrån frågan vad som skiljer vår roll från t ex neuropsykologens?

Om vi sedan vidgar vyerna lite: Vad skiljer oss psykologer från andra medarbetare? För min egen del tycker jag att få andra professionella (undantaget själasörjare av olika konfessioner) är så inriktade på vår inre subjektiva värld som vi psykologer. Det är ju faktiskt våra tolkningar och värderingar av den yttre - med andra delade verkligheten - som är avgörande för våra upplevelser, val, vårt agerande.

På olika håll upplever kollegor att andra yrkesföreträdare gör anspråk på vårt kunskapsområde, "alla är ju lite vardagspsykologer" tycks vara mottot.

Mot den bakgrunden tror jag det finns plats för oss att i vår tidning ge glimtar från vår vardag, den kan och bör säkert te sig olika på olika håll. Sådana vinklingar vore säkerligen till nytta inte bara för nya kollegor utan även för oss äldre rävar. Vad är alltså kärninnehållet i vårt yrke? Varför inte en serie i POMSbladet där olika medlemmar beskriver sin vardag?

Varför då detta tal om skillnader? Jo, nog är det väl så att skillnader är en i hög grad utvecklingsbefrämjande företeelse? Inte bara i ett individperspektiv utan även betraktat i

familj- team- och samhällssammanhang. Vad är t ex ett team som består av ett antal klonade kopior av varandra? Ja, inte genereras några synergivinster, där "teammatematiken" /summan > de ingående delarna/ äger tillämplighet. Just olikheter i kompetens, personliga variabler och perspektiv, beaktade och respekterade på ett generöst icke-konkurrerande sätt är väl vad som gör teamarbete så värdefullt?

Det är därför så tröttsamt att höra och läsa om hur enögda företrädare för olika synsätt, vilka påstås vara varandra uteslutande, bekämpar varandra utifrån behov som inte har som högsta mål att generera ny kunskap.

Slutkläm: olikheter i synsätt, teori, erfarenheter, kunskaper mm mm, vilka på ett prestigelöst sätt integreras till högre kunskap - det vill vi se mer av!

Lev väl, och vi ses i Tällberg!

Bo Kahnberg, editor

Styrelsens sida

Kära kollegor!

Vi befinner oss nu i den underbara tiden mellan Hägg och Syrén. I Stockholm i fredags var syrenerna utslagna här i Falun är de på väg. Förutom att uppleva ett härligt Stockholm

medverkade jag på den årliga nätverksträffen som psykoterapinätverket ordnade. Intressant att höra andra berätta om sina olika former att arbeta med psykoterapi. Även om maj är den mest intensiva av månader var det värt att kosta på en dag av lite mer tid till djupare reflektion. Både inför förberedelsen av den terapi jag berättade om men framförallt det spännande utbytet av tankar med kollegor. Kände mig mer styrkt än stressad av denna prioritering av dag. I flera år har jag önskat få maj i repris. Tid att hinna med allt som sker i naturen samtidigt som arbetet är som mest intensivt. Kanske är själva förhållningssättet till uppdragen det enda som kan påverkas. Jag känner att de arbetsuppgifter som får ta tid med utrymme för reflektion skänker tillfredsställelse. Vem ska man egentligen be om lov för prioriteringar? Det är bara du själv som har den totala överblicken.

I Dalarna just nu har varit en spännande och pirrig väntan att föreläsarna ska meddela

rubriker till deras respektive föreläsning. I skrivande stund har jag inte fått kontakt med de föreläsare som lovat medverka i oktober. När du läser detta hoppas jag däremot att du på andra sidor i tidningen lockas att genast anmäla dig för att komma till Tällberg 5-7/10. Carina Åsling i styrelsen arbetar i denna skrivande stund på skärmar som kommer att presentera vår förening på Psykologidagarna i oktober. Det kommer att bli ett spännande program som du kan besöka den 27-28/10. På det sista styrelsemötet var det framförallt ovannämnda oktoberhändelser vi ägnade oss åt.

Vi uttryckte även en förundran att Psykologförbundet skär ner anslag till yrkesföreningen samtidigt som vi ska betala för att få använda lokal på Vasagatan för våra styrelsemöten. Dessutom är den ofta så bokad att vi istället allt oftare är på Sabbatsberg på länscentrum. Vart går våra dyra fackföreningsavgifter frågar sig många. För medlemsavgiften till SHPF får du i alla fall mycket valuta för pengarna genom all den information som Mattias Eriksson länkar till vår hemsida, möjlighet att billigare deltaga på konferenser och att läsa POMS-bladet. Redaktör Bo Kahnberg vill nu lämna ifrån sig uppdraget. Är du intresserad har han lovat att fortsätta att vara behjälplig under en övergångstid. Psykoterapinätverket får in lite pengar vid de seminarier som bjuds. Styrelsen föreslog att alla nätverk kan söka pengar upp till 1000: - genom föreningens kassör för att få möjlighet att träffas och bygga upp verksamhet. Det skulle vara trevligt att kunna läsa i POMS-bladet en redovisning av nätverkens aktiviteter men också viktiga frågor som diskuteras inom olika regioner.

Några frågor som varit aktuella för oss i Dalarna:

- Hur mycket tid tar en utredning när vi räknar in alla led från förberedelser till återkopplingar?
- Vad kan vi förvänta av basresurs inom BVC och skola?
- Hur ska vi kunna ägna mer tid till behandlingsarbete?
- Hur ska testresultat journalföras (Vi vill inte att råmaterial dvs siffror ska vara tillgängligt för andra än psykologer)

Vilka frågor är aktuella hos er? Skulle vara roligt om vi i nästa nummer kunde få lite glimtar från norr till söder!

Just nu är vi dock här i Dalarna mest intresserade av att ni kommer hit till Tällberg i

höst. Det känns mycket angeläget att vi tillsammans kommer att fånga in "Den svårfångade intelligensen" Så många kloka kollegor som det finns inom vår yrkesförening kommer vi säkert att komma fram till en konsensus om dessa begrepp.

Den blomstertid nu kommer med lust och fågring stor.

Nu nalkas ljuva sommar då gräs och gröda gror.

Unna dig många sköna stunder och vila där du bor.

Boka nu Tällberg! I oktober vi ses jag tror!

Gunilla Svensson
Ordförande

Medlemsavgiften

Vår skattmästare har skickat ut en påminnelse till de som inte betalt medlemsavgiften i år.

Hr du fått påminnelsen trots att du betalt?

kontakta då Peter Collsiöö.

Det är nämligen så att ett antal personer betalt anonymt och får förstås påminnelsen trots att de betalt.

Psykologidagarna 27-28/10

SHPF kommer att presenteras på psykologidagarna i höst. Med är också Cecilia Malmström, barnpsykolog vid Habiliteringscenter Täby som tänker presentera "Psykologarbete på habiliteringscenter - bredd och djup" och psykologer från Psykoterapimottagningen som presenterar sitt arbete med egen poster. Det är väsentligt att torgföra vår nisch i psykologivärlden, inte minst för att säkra rekryteringen av nya psykologer!

Plats: Folkets Hus i Stockholm

Sveriges handikappspsykologer inbjuder till höstkonferens:

”Den svårfångade intelligensen – hur bedömer vi utvecklingsstörning och andra kognitiva svårigheter”

När: 5 - 7 oktober 2005

Var: Det natursköna Tällberg, i hjärtat av Dalarna

Program:

(Tiderna för konferensens inledning får ses som cirkatider då tågtiderna för hösten än så länge är något oklara)

Onsdag 5 oktober

- 12.00 Lunch
- 13.00 SHPF:s ordförande Gunilla Svensson hälsar välkommen
- 13.15 Birgitta Norrman och Brita Lindahl: ”70-talets forskning om begåvningshandikappet – tillbakablickar och reflektioner”
- 14.15 Kaffe
- 14.45 Open space - tillfälle till reflektion för alla konferensdeltagare att dryfta frågor och formulera frågeställningar till konferensens deltagare
- 17.00 – 18.30 Föreningens årsmöte
- 19.00 Middag
- 21.00 Fackelpromenad

Torsdag 6 oktober

- 07.30 Frukost
- 08.30 Leif Havnesköld: ”Om språk, tänkande och kognitiv mognad – några reflektioner från ett utvecklingsteoretiskt perspektiv”
- 09.45 Förmiddagskaffe
- 10.15 Leif Havnesköld fortsätter
- 11.00 Ove Almkvist: ”Den svårfångade intelligensen – ett neuropsykologiskt perspektiv”
- 12.00 Lunch och tid för en liten dagsljuspromenad
- 13.30 Ove Almkvist fortsätter
- 14.30 Eftermiddagskaffe
- 15.00 Göran Horneman: ”Icke-verbala inlärningssvårigheter i förhållande till utvecklingsstörning”
- 16.15 Avslutas dagens föreläsningar
- 19.00 Festriddag med underhållning av Orsamusikanter

Fredag 7 oktober

- 07.30 Frukost
- 08.30 Ann-Charlotte Smedler: ”Nivåbestämning eller förståelse för kognitiva processer? Teoretiska och etiska reflektioner.”
- 10.00 Förmiddagskaffe
- 10.30 Paneldiskussion med samtliga föreläsare
- 12.00 Konferensen avslutas
- 12.15 Lunch och hemresa. Tågtiderna är än så länge preliminära men konferensen avslutas i anslutning till tågets avgång. Lunchalternativ kommer att finnas för de som inte hinner stanna kvar på lunch fredag.

Kort presentation av föreläsarna

Birgitta Norrman, leg psykolog, leg psykoterapeut, specialist i klinisk och pedagogisk psykologi, utbildningsförvaltningen i Stockholm, kursansvarig för Grundutbildningen för psykologer inom handikappområdet (Baskursen) som anordnas av IHPU.

Brita Lindahl, leg psykolog vuxenhabiliteringen i Falun, arbetar med projektsamverkan inom neuropsykiatri samt forskning demens – utvecklingsstörning, lång erfarenhet inom begåvningshandikappets samtliga utvecklingsnivåer, föreläser även på ovan nämnda baskurs.

Ann-Charlotte Smedler, leg psykolog professor vid Psykologiska institutionen, Stockholms universitet och Karolinska institutet, specialist i neuropsykologi.

Ove Almkvist, leg psykolog professor vid Psykologiska institutionen, Stockholms universitet och Karolinska institutet, specialist i neuropsykologi.

Leif Havnesköld, leg psykolog, leg psykoterapeut, författare och mycket anlitad föreläsare inom modern utvecklingspsykologi, rektor vid SAPU (Stockholms akademi för psykoterapiutbildning).

Göran Horneman, leg psykolog, leg psykoterapeut, specialist i neuropsykologi Drottning Silvias barnsjukhus i Göteborg. Kursansvarig för flera specialistkurser inom neuropsykologi som anordnas av IHPU.

Praktiska upplysningar

Konferensen äger rum på Åkerblads Romantik Hotell och Gästgiveri www.akerblads-tallberg.se.

Konferensavgift: För medlemmar i föreningen 3200kr och för icke-medlemmar 3900 kr inkl moms.

I konferensavgiften ingår samtliga föreläsningar, för- och eftermiddagskaffe, lunch alla dagar samt middag onsdag och torsdag. Kvällsarrangemang onsdag och torsdag ingår också.

I mån av plats kommer det att finnas möjlighet att delta under enstaka dagar.

Pris: heldag (torsdag) 900 kr, inklusive lunch samt för- och eftermiddagskaffe.

Boende på Åkerblads (2 nätter) kostar 1120 kr i dubbelrum/minisvit per person eller 1680 kr i enkelrum. Behöver du komma dagen innan kostar det ytterligare 1050 kr i enkelrum och 725 i dubbelrum.

Moms är inkluderad i ovanstående prisuppgifter.

Vi har reserverat ett antal enkel- och dubbelrum samt minisviter (två personer sover i var sitt rum, men delar badrum.)

Möjlighet till enklare boende finns på Utbygårdens vandrarhem i Rättvik, utfarten mot Tällberg (ca 7 km från Tällberg). Rum bokas på tel 0248 – 304 77 alt 304 37. Prislägen 170 -250 kr/person och natt. God vandrarhemsstandard (dyrare rummen har egen dusch och toalett) med självhushåll. Vill Du bo där så boka i god tid. Helgen 7 - 9 oktober är det höstmärnad i Rättvik och många knallar vill ha boende. Detta är för övrigt en av Sveriges största marknader, och väl värt ett besök.

Till Tällberg reser man enklast med bil eller tåg. Långväga resenärer som flyger, får antingen flyga till Dala Airport utanför Borlänge (få förbindelser) och ta flygtaxi därifrån, eller också ta tåg ifrån Arlanda. Tällberg har egen station, hotellet hämtar vid stationen.

Om konferensen blir fulltecknad ges företräde för medlemmar i föreningen.

För frågor kontakta Eva Turner tel 0243- 49 78 05 eller 023 – 50954 (4/7 – 14/8), eller Gunilla Svensson via mail: gunilla_s@hotmail.com

Vi vill gärna ha din anmälan före semesterperioden, dock senast 19 augusti

*Anmälan***Sveriges Handikapp psykologers Höstkonferens****”Den svårfångade intelligensen”**

5 –7 oktober 2005, på Åkerblads Romantik Hotell och Gästgiveri i Tällberg, Dalarna.

Namn:

Adress:

Telefon:

Arbetsplats:

Mailadress:

Fakturaadress:

Telefon till bokningsansvarig:

Medlem i Sveriges Handikapp psykologer förening Ja Nej

Jag vill bli medlem nu

Specialkost: Nej Ja, nämligen:.....

Jag vill boka rum på Åkerblads:

Enkelrum

Dubbelrum Jag vill dela rum med :.....

Jag kommer med tåg kl och behöver hämtas vid stationen i Tällberg

Anmälan skickas Eva Turner
Barn och ungdomshabiliteringen
Borlänge sjukhus
Box 731
781 27 BORLÄNGE

Mejlas eva.turner@telia.com

Kallelse till årsmöte

Sveriges handikapp psykologers förening, SHPF, kallar till ordinarie årsmöte **onsdagen 5 oktober kl 17.00** i samband med föreningens höstkonferens.

Plats: Åkerblads i Tällberg.

Sedvanliga årsmötesförhandlingar. Välkommen!

Något om vad föreläsarna kommer att tala om:

Leif Havnesköld (torsdag förmiddag):

"Om språk, tänkande och kognitiv mognad - några reflektioner från ett utvecklingsteoretiskt perspektiv"

Jag vill försöka diskutera bidrag från bl.a Vygotsky och Piaget till Donaldson, Stern, Sroufe och Kagan m fl.

Ove Almkvist (torsdag 11-14.30) kommer att tala om "Den svårfångade intelligensen - ett neuropsykologiskt perspektiv". Efter en översiktlig presentation av intelligens = kognitiv funktion berörs även affektiv funktion, där relationen mellan beteende/prestation och hjärna beskrivs, och hur denna begreppsstruktur kan relateras till utvecklingsstörning fr a hos vuxna (t ex ngt om empiriska studier av utvecklingsstörda med t ex fMRI/PET).

Ann-Charlotte Smedler (fredag fm):

Nivåbestämning eller förståelse för kognitiva processer? Teoretiska och etiska reflektioner.

Intelligens har framförallt kommit att definieras i psykometriska termer – "intelligens är det som intelligensmätet mäter". Denna praktik har fått legitimitet, eftersom intelligensmätt har visat sig ha större stabilitet och prediktivt värde än mått på någon annan psykisk egenskap. Ändå är bristen på teori besvärande, eftersom man utan begreppslig förståelse får hålla till godo med en minst sagt torftig tolkningsram. Faktoranalytiska studier av Wechsler-skalorna har, som vi sett och hört, bidragit med en viss bot. De fyra faktorerna ger tillsammans en mer nyanserad bild av hur en person fungerar kognitivt, än vad som är fallet för ett generellt IK. Denna tolkningsram har dock sin begränsning, eftersom den är helt och hållet grundade i ett givet och i sig ateoretiskt testbatteri. Vad skulle hända om man inkluderade helt andra kognitiva mått – exempelvis uppgifter som krävde divergent tänkande, social kompetens eller musikalitet? Med största säkerhet skulle vi då se helt andra faktorer.

Jag ska redogöra för ett försök att vidga perspektivet och förstå Wechsler-skalorna i ljuset av andra faktoranalytiskt grundade teoriansatser, såsom Spearman, Thurstone, Catell och Gustafsson. Jag kommer att illustrera framställningen med en hierarkisk faktoranalys av WISC-data, och resonera kring vilka kognitiva processer som kan tänkas ligga till grund för prestationen på ett Wechsler-test.

Vår begränsade teoretiska förståelse av intelligensmätet innebär en särskild etisk utmaning. Vi har vant oss vid att ta hänsyn till testens inbyggda mätosäkerhet, eller reliabiliteten, och att handskas varsamt med siffrorna. Det är en viktig professionell hållning, men räcker inte. Samma varsamhet måste vi ägna validiteten, och avstå från att uttala oss om kognitiva funktioner som vi inte har giltig täckning för. Jag kommer att presentera en checklista över aspekter att beakta då vi navigerar i dessa vetenskapligt komplicerade och etiskt känsliga farvatten.

Vad är dina egna funderingar kring konferensens tema?

Under konferensens första dag öppnar vi åter "open space" där möjlighet finns att ansluta sig till just det hetaste ämnet inom området!

Varför inte skriva ner några egna tankar kring "den svårfångade intelligensen" och skicka det till POMSbladet? Just dina tankar kan då väcka resonans hos andra blivande konferensdeltagare och läsare. Vi räknar med att nästa nummer kommer ut straxt före konferensen.

Välkommen med ditt bidrag till pomsbladet@poms.nu

Skribent sökes! Enastående tillfälle.

Kan du tänka dig medverka till att dokumentera konferensen? Vi behöver hjälp av någon som kan föra anteckningar från föreläsningarna. SHPF står då för konferensavgiften (men ej boendet).

Kontakta redaktören direkt! pomsbladet@poms.nu

Metodinventering på gång

Inventering av standardiserade bedömningsmetoder och instrument som avser att bedöma och mäta generella och specifika behov hos personer med funktionshinder.

Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS) vid Socialstyrelsen inleder 2005 ett pilotprojekt för att inventera användning och utveckling av bedömningsmetoder och instrument som avser att mäta generella och specifika behov hos personer med funktionshinder. Här avses dels instrument som utvecklas och prövas med hjälp av psykometriska tester och dels metoder som konstrueras med syftet att genomföra systematiska och funktionella bedömningar inom området.

När det gäller personer med olika funktionshinder finns ett behov av motsvarande instrument även inom angränsande områden t ex habiliteringsverksamhet och psykiatrisk verksamhet.

Nationella nätverket för handikappforskare, samtliga chefer för barn- och vuxenhabiliteringsverksamheter i Sverige samt barn- och vuxenpsykiatriska verksamheter i landstingens regi har kontaktats som uppgiftslämnare.

Info: carina.gustafsson@socialstyrelsen.se

AVUND I PSYKOTERAPIER MED PERSONER MED UTVECKLINGSSTÖRNING

Lena Fager, leg psykolog, leg psykoterapeut.

Uppsatsen tidigare publicerad i Psykisk Hälsa

Psykoanalytisk teori rör i hög grad förhållandet mellan vårt känsloliv och vårt intellekt. Trots detta, har psykoanalytisk psykoterapi med personer med begåvningshandikapp länge betraktats som omöjligt, olämpligt eller ointressant. Till stor del tack vare några pionjärer på 1970-talet, har detta synsätt långsamt förändrats och idag är det inte längre så ovanligt att personer med utvecklingsstörning erbjuds möjligheten att gå i psykoterapi och att därigenom att få en förbättrad psykisk hälsa och en högre livskvalitet.

Då man i olika sammanhang försökt specificera vad som är unikt för psykoterapier med denna grupp, återkommer ofta begreppen beroende, utanförskap, skam och avund. Inom ramen för min psykoterapeututbildning, valde jag att titta närmare på ett av dessa fenomen, nämligen

avund. Detta resulterade i en examensuppsats med titeln "Varför är livet så orättvist"? (Fager, 2003).

Undersökningens resultat tyder på att personer med utvecklingsstörning ger uttryck för *både* en avund som är knuten till deras handikapp *och* en avund som mer tycks vara kopplad till känslomässig utvecklingsnivå. Smärtan i den specifika olikhet som ett begåvningshandikapp utgör, tycks dock medföra att det blir svårt för både patienter och terapeuter att samtidigt se det normala *och* det handikappade. En annan slutsats är att psykoanalytisk teori sannolikt kan vara till god hjälp, när vi vill kunna uppfatta och förstå olika nyanser och kvalitéer i dessa patienters avund.

METOD

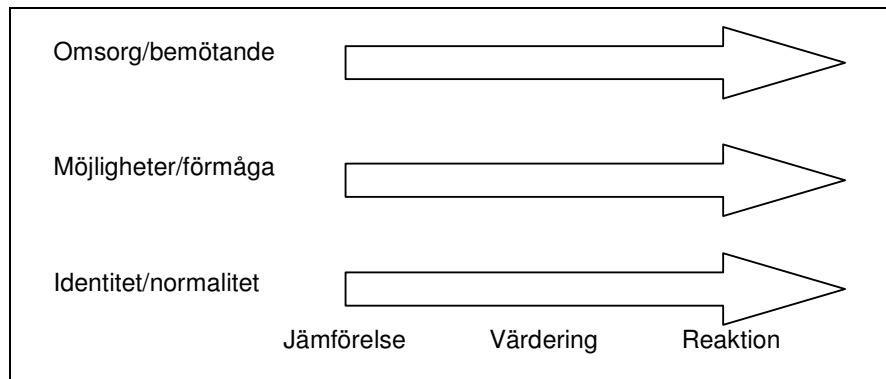
Tre terapeuter intervjuades utifrån terapisekvenser med fyra patienter. Intervjuerna kompletterades med en enkät, som besvarades av 15 andra terapeuter. Samtliga terapeuter var väl förtrogna med patientgruppen. Materialet komprimerades i flera steg och analyserades utifrån en hermeneutisk/fenomenologisk ansats, med fokus på terapeuternas upplevelser och hur man kan se och förstå en mening i patienternas avund. Alla data behandlades konfidentiellt och både terapeuter och patienter är helt anonyma.

Nedan följer först en sammanfattning av undersökningens resultat och därefter mina egna reflektioner kring dessa. Resultaten är sammanställda utifrån både intervjuer och enkätsvar och bygger alltså på vad terapeuterna i undersökningen uttryckt om sina patienter – dels om avund hos denna patientgrupp i allmänhet och dels om de specifika fyra patienterna.

RESULTAT

Vilka uttryck tar sig dessa patienters avund?

Patienterna jämför sig med andra och uppfattar någon form av olikhet, de värderar denna och reagerar på ett eller annat sätt. Olikheten kan handla om det bemötande man får, vad man kan, vilka möjligheter man har och vem man är. Detta kan beskrivas i en grafisk modell:

Modell för beskrivning av dessa terapipatienters uttryck för avund.

Jämförelse

Patienterna uppfattar att det finns skillnader i vilket bemötande man får, t ex från föräldrar eller personal. Det handlar då både om kvantitet; av omsorg, tid, uppmärksamhet eller kärlek – och om kvalitet; blir man annorlunda bemött? Patienterna uppfattar också att de inte har samma möjligheter som andra, att deras liv är mer begränsade. Beroendet av andra, innebär t ex att man ofta måste anpassa sig efter det som andra bestämmer, och att man därmed inte har samma möjligheter att fatta egna beslut. Patienterna upplever också begränsningar, som handlar om kompetens och förmåga; flera uttrycker en önskan att kunna sånt som andra jämnåriga kan.

Jämförelsen med andra är också intimt förknippad med tankar kring identitet; man funderar över vem man är, i förhållande till dessa andra. Begreppet utvecklingsstörning är svårdefinierat och diffust, och det är svårt att förstå vad det *egentligen* betyder – exakt *vad* är det, som är

annorlunda? Frågan om vem man är, handlar också om sexuell identitet, men många tycks vara rädda för, och försöka hålla ifrån sig, sexuella impulser. Denna rädsla kan handla om förväntningar i omgivningen, en egen rädsla för att driften inte ska gå att kontrollera – eller vara ett uttryck för en rädsla att inte vara sexuellt normal, att vara otillräcklig också på detta område. En fråga som många troligen bär på, är om man kan få barn – och i så fall, om det barnet kommer att bli utvecklingsstört?

Det är också tydligt att det är viktigt för dessa patienter med normalitet *i sig*, att vara – eller åtminstone te sig – så normal som möjligt, och omvänt; att inte vara – eller verka – avvikande eller onormal.

Värdering

De skillnader som man uppfattar mellan sig själv och andra, värderas på något sätt. Denna värdering bygger givetvis på situationer, där den utvecklingsstörda personen upplever att andra *faktiskt* är mer lyckligt lottade – men den bygger också på fantasier om vad som är bra respektive dåligt.

Omgivningens attityder och bemötande (förr och nu), spelar här en stor roll.

Att leva med ett handikapp, som alla uppfattar som något negativt, skapar en oro för att man själv ska ses som mindre värd, en rädsla att inte kunna bli älskad så som man är. Ofta möts man dessutom av förväntningar på att vara så duktig som möjligt. Detta kan leda till att den egna livssituationen – och många gånger också den egna personen – nedvärderas. Man kan då känna sig underlägsen, inte värd att få andras uppskattning och kärlek, eller inte värd att få ha det bra. Man kan även känna sig förfördelad och orättvist behandlad. En fokusering på handikapp, medför ofta också en idealisering av andras livssituation; man *tror* att den som inte har något handikapp är mycket lyckligare.

Reaktion

Avund visar sig ofta i form av vrede och raseri, ibland tillsammans med hämndönskningar – starka känslor, som det kan vara svårt att förstå och härbärgera. Hos en del patienter leder detta till agerande – ibland i form av en destruktiv aggressivitet, där de förstör sina relationer till andra.

Patienterna försöker också, på olika sätt, hålla avunden ifrån sig. Flera förlägger t ex ansvaret för avunden hos den andre; det är inte jag som saknar och önskar något – det är den andre som har något, får något eller har tagit något. En del reagerar med förvirring och en del förnekar verkligheten och de skillnader som ger upphov till avund. Patienterna kan också förneka sitt beroende av andra. Att inte få den omsorg och kärlek man vill ha, ger upphov till besvikelse och vanmakt, men ofta också till vrede och avund. Om den som ska hjälpa, inte hjälper – eller kanske bestämmer något jag ogillar – uppstår lätt avund gentemot den personen. I detta fall innehåller avunden en önskan att kontrollera och dominera den andre, så att han eller hon gör som jag vill, ger mig det jag vill ha etc. Men det handlar också om en önskan att själv ha allt det goda som den andre har, så att man inte ska behöva vara beroende av någon annan.

Längtan efter bekräftelse, omsorg och kärlek skapar också avund emot den som får det. En form av avund handlar alltså om rivalitet, då andra får del av en viktig persons omsorg. Kanske är rivalitet särskilt vanlig inom omsorg och habilitering, där man ofta måste konkurrera om personal? I vissa fall måste man t o m dela sin terapeut med sina kamrater.

Avund kan också handla om att känna sig utanför och annorlunda; att inte kunna dela det som är lustfyllt för andra. Detta gäller t ex den avund som riktas mot den som har många vänner, den som har pojk- eller flickvän eller den som har barn och familj.

Ibland leder upplevelsen av olikhet framför allt till sorg – sorg över livets orättvisor, över utanförskap och handikapp etc. En ökad förmåga att sörja leder troligtvis till mindre avund och omvänt; avund kan vara ett utslag av svårigheten att sörja.

Vad händer i terapituationen?

Det är svårt att prata om avund och det tar tid att nå dit. Patienterna närmar sig ofta avunden stegvis; den kan finnas med, mer eller mindre latent, innan man kan prata om den. Som regel måste terapeuten hjälpa till med att sätta ord på avunden. Avund tycks framför allt bli aktuellt i skeden då patienterna, också i övrigt, öppnar sig mer och får alltmer kontakt med sina känslor.

De intervjuade terapeuterna tänker sig att patienterna främst ser dem som någon att prata med – om sånt, som man inte kan prata med vem som helst om – någon som lyssnar, som ska försöka förstå och hjälpa. De tror dock att patienterna också kan känna avund gentemot sina terapeuter – men detta har det varit svårare att prata om. Även då det gäller terapeuternas känslor inför sina patienter, dominerar det positiva; terapeuterna uttrycker bl a en stark önskan att patienterna ska kunna komma vidare och må bättre.

DISKUSSION

Skiljer sig avund hos personer med utvecklingsstörning från andras avund?

Enligt modellen ovan, kan patienternas uttryck för avund delas in i tre områden; omsorg/bemötande, möjligheter/förmåga och identitet/normalitet. Det senare, vem man är och vilken grupp man tillhör – vem som är normal eller "mest normal" – är till största delen knutet till handikappet (det är dock inte uteslutet att också detta, är en fråga som i någon mening rör oss alla). Övriga skillnader, som kan väcka avund – olikheter i bemötandet från andra, i kompetens och när det gäller vilka möjligheter man har – *kan* hos dessa patienter ibland vara kopplat till handikappet, men behöver inte vara det. Detta är ju också en typ av situationer som vi alla kan känna igen som potentiella utlösare av avund. Även om det finns många gemensamma drag i dessa patienters avund, så finns det också stora individuella skillnader. Avunden varierar, både i fråga om *vilka* skillnader man reagerar på och, inte minst, *hur* man reagerar.

I jämförelsen med andra, kan man se både likheter och olikheter. Begåvningshandikappet innebär att man faktiskt är annorlunda i vissa avseenden – men man är ju också, på många sätt, en alldeles vanlig individ. Strävan mot normalitet är ofta stark hos personer med utvecklingsstörning, de *vill* vara så normala som möjligt. Samtidigt vill de naturligtvis också, bli älskade precis så som de är, *med* sitt handikapp och sina svårigheter. Ett funktionshinder präglar dock, i stor utsträckning, både omgivningens och den egna bilden av vem man är. Det kan då bli svårt att se det vanliga, det som faktiskt är normalt – och framför allt tycks det bli svårt att se *både* det normala *och* det avvikande.

Frågan om vad som är normalt och vad som är avvikande, upptar också flera terapeuter. Är dessa patienter som vi – och deras avund som vår – eller är deras avund *enbart* en konsekvens av handikappet? Valerie Sinason (engelsk psykoterapeut och psykoanalytiker – och såvitt jag vet, den enda som tidigare fördjupat sig i och skrivit om avund hos personer med utvecklingsstörning) betonar att olikheter ofta är plågsamma, men hon säger också att skillnader i begåvning skapar en särskilt svår smärta – hos oss alla (Sinason 1992, 2003). Troligen är det den smärtan, som gör det så svårt för oss, att se våra patienter *både* som begåvningshandikappade *och* som vilka andra patienter som helst. Patienter och terapeuter i intervjumaterialet tenderar att, i mycket hög grad, se de positiva sidorna hos varandra. Min tanke är, att även detta hör ihop med smärtan över att vi faktiskt har så olika förutsättningar, att livet är så orättvist. De intervjuade terapeuterna uttrycker t ex en stark önskan att hjälpa patienterna vidare – hur mycket handlar det om den skuld som orättvisan väcker hos oss som terapeuter? Vi får dock inte glömma att det också finns en omvänd avund; att vi som är normalbegåvade kan avundas dem som inte behöver ta ansvar, som blir omhändertagna etc – och den avunden gör naturligtvis inte att skulden blir mindre...

Kan man förstå dessa personers avund med hjälp av psykoanalytisk teori?

En utgångspunkt i kvalitativ forskning, är att man aldrig kan vara helt objektiv; frågeställningar, metodval etc präglas alltid av någon form av förförståelse. Inför denna undersökning var min förförståelse, dels att avund hos patienter med utvecklingsstörning skulle se tämligen likartad ut hos olika individer, och dels att det huvudsakligen skulle handla om den form av avund som beskrivits av Melanie Klein, alltså en primitiv, destruktiv avund (Klein, 1957). Det visade sig dock, i intervjuundersökningen, att de fyra patienternas uttryck för avund var ganska olika, även om de delvis rörde sig inom samma områden. Skillnaderna mellan olika patienter hänför jag till deras olika känslomässiga utvecklingsnivå och det blir då intressant att undersöka hur man kan se på detta. Den avund, som Melanie Klein beskriver är tidig, omedveten och plågsam (Klein, 1957). Den hör ihop med tidiga, primitiva försvar som t ex förnekande, idealisering, nedvärdering och förvirring – försvar som är utmärkande för den schizo-paranoida positionen. Dessa försvar överensstämmer i stor utsträckning med de försvar som terapeuterna i denna undersökning ser hos sina patienter. En av de fyra patienterna i intervjumaterialet skiljer sig dock från de övriga; i flera situationer kan hon beskriva sin avund och se den som något hos henne själv. Hon kan också förmedla en sorg över de skillnader hon upplever mellan sig själv och andra. Detta tyder på att hon, till skillnad från de övriga, ofta befinner sig i den depressiva positionen, som ju framför allt kännetecknas just av förmågan att sörja. Då avund oundvikligen hör ihop med en känsla av underlägsenhet och mindervärde, kan man som jag ser det, också ha god hjälp av den narcissistiska utvecklingslinje, som formulerats av den franske psykoanalytikern Béla Grunberger (1979). Han beskriver den orala karaktären som kräver och begär, men som inte står ut med begränsningar – det handlar om allt genast (glupskhets). En person med en anal karaktär däremot, vill framför allt bemästra den andre och ha kontroll. För denne handlar relationer mycket om maktbalans och motsatser; t ex stark – svag, stor – liten, intelligent – dum. Båda dessa mönster kan man urskilja i intervjumaterialet.

En form av avund som utkristalliserar sig speciellt, är den som är förknippad med rivalitet. Detta hör säkert ihop med den speciella situation som uppstår i relation till andra utvecklingsstörda personer och till personal, t ex i ett gruppboende – men också det faktum att barn med utvecklingsstörning inte kan tävla med sina syskon på samma sätt som andra barn. Melanie Klein (1957) skiljer inte på rivalitet och svartsjuka, för henne handlar båda fenomenen om att vilja ha modern, eller en annan älskad person, för sig själv. Verena Kast (2002) däremot, behandlar syskonrivalitet som en speciell form av avund (till skillnad från svartsjuka). Hon hänvisar då bl a till Edith Jacobson, som ser rivalitet, som en produktiv, aktiv avund – som sporrar till vidare utveckling. Klein skiljer däremot på avund, glupskhet och svartsjuka. Enligt henne, handlar avund om att vilja ta bort eller förstöra det någon annan har, medan glupskhet är ett "omättligt begär att ta något i sin besittning, mer än vad subjektet behöver och mer än vad objektet kan eller vill ge". (Klein, 1957, i svensk översättning 2000, s 310) Avund och glupskhet berör då endast två personer, medan svartsjuka/rivalitet handlar om minst tre. Dessa fyra begrepp ligger alltså mycket nära varandra och just därför kan det vara fruktbart att i olika situationer fundera över hur de kan skilja sig åt.

Det framgår tydligt i materialet att de skillnader som patienterna uppfattar i jämförelsen med andra, kan vara faktiska eller fantiserade. Etchegoyen et al. (1987) betonar i en artikel nödvändigheten i att skilja på primär avund – med ursprung i subjektets fantasi – och den avund som är reaktiv; en reaktion på faktisk frustration. Detta blir givetvis minst lika viktigt i arbetet med personer med utvecklingsstörning!

Lena Fager, leg psykolog, leg psykoterapeut

Psykoterapimottagningen för vuxna med funktionshinder, Handikapp och Habilitering, Stockholms Läns Landsting

P S Ett stort tack till alla Er som hjälpte mig, genom att besvara enkäten! (Jag vet ju inte vilka Ni är, men gissar att Ni är flera som läser POMS-bladet.) Ni gav mig verkligen många värdefulla synpunkter, TACK! Lena

Referenser

Etchegoyen, R.H., Lopez, B.M. & Rabih, M. (1987). On Envy and How to Interpret it. *International Journal of Psychoanalysis*, 68, 49-60.

Fager, L (2003). *Varför är livet så orättvist? Avund i psykoterapier med personer med utvecklingsstörning*. (Psykoterapeutexamensuppsats). Stockholm, Karolinska Institutet, Sektionen för psykoterapi.

Grunberger, B. (1979). *Narcissism, Psychoanalytic Essays*. New York: International Universities Press, Inc.

Kast, V. (2002). *Avund och svartsjuka – en utmaning*. Stockholm: Natur och Kultur.

Klein, M. (1957). Avund och tacksamhet. I Klein, M. (2000). *Kärlek, skuld och gottgörelse* (s 303-373). Stockholm: Natur och Kultur (tredje utgåvan).

Sinason, V. (1992). *Mental Handicap and the Human Condition*. London: Free Association Books.

Sinason, V. (2003). Personlig kommunikation.

Översättningen är gjord av **Ingrid Milveden Parker** och styrelsen framför härmed sitt varma tack för hennes insats!

Hemsidan - In English please!

Flera sökningar från andra länder på Internet tar intresserade till vår fylliga hemsida. Behovet av en kortare information även på ett mera internationellt språk än vårt modersmål har motiverat nedanstående engelskspråkiga version.

The Association of Sweden's Disability Psychologists is a professional division within the Swedish Psychological Association. The division's purpose is to define and develop the professional role of the psychologist within the field of disability and habilitative services. Psychologists in disability-related areas see children, adolescents and adults with lifelong physical impairments and/or learning

difficulties and work on their behalf to promote good quality of life.

Our aim is to focus on the relationship between the individual's circumstances and the possibilities (at individual, group, or society level), of reducing, eliminating, or compensating for barriers that stop people achieving their full potential, thus facilitating everyday life, providing possibilities for increased participation in the community, and furthering personal development while taking into account the whole situation of the individual.

The purpose of the division is to:

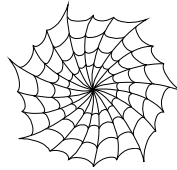
- *Support and encourage the professional interests of its members.*
- *Encourage research and developmental work related to disability.*
- *Distribute information externally and promote training at different levels within psychology, especially when related to disability.*
- *Actively encourage cooperation between different groups of personnel within the field, or related to it.*
- *Encourage contact between division members.*
- *In its role as a working committee, with the authorisation of the Board of the Swedish Psychological Association, carry out surveys, formulate policy statements regarding issues that have been referred to the Association for consideration, and consider any other issues referred by the Board concerning disability in general and psychologists working in that field.*
- *With the authorisation of the Board, represent the Swedish Psychological Association externally and make decisions regarding specific issues.*
- *Liaise with other professional groups with an interest in the field.*
- *Contribute to internal sharing of information regarding new methods, research, nominations, related books, and articles as well as reports from study visits.*

For more information about the division, please contact the board.

Våra nätverk

Nätverken redovisar denna gång en hel del intressant aktivitet, genomförd eller planerad.

Rapport från nätverket kommunalanställda handikappspsykologer

Kontakt: Mattias Eriksson
mattias.eriksson@poms.nu

Den 10/5 träffades nätverket kommunalanställda handikappspsykologer i Lund. Då vi i nätverket jobbar utifrån olika förutsättningar och saknar psykologkollegor i den egna kommunen är träffarna mycket värdefulla för medlemmarna. Listan på ämnen som ska tas upp under träffen har med åren blivit allt längre vilket är ett tydligt tecken på att en mötesplats behövs.

På träffen diskuterade vi bl.a. hur vi bedömer personkretstillhörighet och vad vår roll i detta är. Vissa av psykologerna ingår i en "myndighetsfunktion" där uppgiften är just att vara ett stöd till LSS-handläggaren. Inom andra kommuner sker stödet till handläggarna mer informellt.

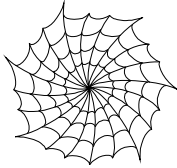
Justolikheten mellan medlemmarnas arbetsuppgifter blir tydlig vid våra träffar, vissa sysslar endast med handledning och verksamhetsutveckling medan andra ingår i traditionella habiliteringsteam. Dessa habiliteringsteam vänder sig till personer som bor på gruppboende eller har Daglig verksamhet och samarbetar med Landstingets habiliteringsteam.

Inom gruppen finns det dock en känsla av att de få traditionella teamen som finns kvar är på väg bort och att kommunens kunskap kring utvecklingsstörning minskar och utarmas, det är inte helt självklart att nya psykologer anställs när en kommunpsykolog slutar.

Det är inte heller helt säkert att psykologens kunskap utnyttjas eller används på ett konstruktivt sätt, akademiska meriter verkar inte alltid väga tungt inom kommunerna, det handlar snarare om var i organisationen man befinner sig och om man är chef eller ej. Var man befinner sig i organisationen avgör också vilket inflytande man har på ex. utformningen

av nya bostäder med särskilt stöd enligt LSS vilket är en nog så viktig uppgift.

Nästa träff är den 25/10 i Lund. Arbetar du som psykolog med funktionshindrade i kommunen och vill vara med på träffarna hör av dig till Mattias Eriksson. mattias.eriksson@poms.nu

Föräldranätverket

Kontakt: Lydia Springer, 018-6116744
lydia.springer@lul.se

2 miljoner kronor till utveckling av familjestöd för föräldrar med intellektuella begränsningar

Allmänna arvsfonden ger 2 075 000 kr för år 1 av 3 till FIB-projektet i Uppsala län, metodutveckling kring familjer där minst en av föräldrarna har en utvecklingsstörning/intellektuell begränsning

Unikt samarbetsprojekt

FIB-projektet är ett resultat av ett unikt samarbete mellan FoU-verksamheterna vid Regionförbundet Uppsala län, FUB (För utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna), Landstingets habiliteringsverksamhet samt Tierps och Uppsalas kommuner. Projektet innebär att kunskaper och metoder kring utsatta familjer kommer att utvecklas utifrån en helhetssyn som inbegriper både barnens behov av en god uppväxtmiljö och föräldrarnas behov av stöd i sin föräldraroll. Internationella erfarenheter från forskning och klinisk erfarenhet i bl a Storbritannien och Canada kommer att tas till vara i projektet.

Två metoder för familjestöd

FIB-projektet syftar till att utveckla stödet till familjer där minst en av föräldrarna har en utvecklingsstörning/intellektuell begränsning. Under ett gemensamt paraply kommer man att utveckla flera nya metoder för stöd till familjerna. För att få en regional spridning kommer den ena delen av projektet att placeras i Uppsala och den andra i Tierp. I Uppsala kommer nya metoder för familjestöd i hemmet att utformas med utgångspunkt från hemterapeuternas verksamhet. En coach kommer att arbeta med hemterapeuterna och tillsammans med dem utveckla ett socialpedagogiskt förhållningssätt som både tar till vara föräldrarnas styrkor och hittar strategier för att kompensera för de svårigheter som kan uppstå i föräldrarollen.

I Tierp skall man att starta grupper för både barn och föräldrar i anslutning till familjecentralen. Verksamheten kommer att bygga vidare på forskning och erfarenheter från liknande gruppverksamheter. Barnen erbjuds en möjlighet att träffa andra barn som har liknande erfarenheter.

Dessutom planeras en länsövergripande inventering av behov hos familjer som tillhör målgruppen i hela Uppsala län. Länsgemensamma utbildningsinsatser kommer också att ingå i projektet.

För mer information kontakta:
FoU-samordnare Lena Chirico.
Tel: 018-18 21 24
E-post: lena.chirico@regionuppsala.se

Projektet inleds 1/8 i Uppsala.

Konferens och workshop den 29-30 sept.

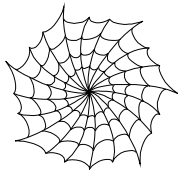
Första dagen kommer Maurice Feldman som är psykolog från Kanada (arbetar mycket med denna grupp) tillsammans med Mikaela Starke (har skrivit kunskapsöversikten om Föräldrar till barn med utvecklingsstörning och håller på att sammanställa en vägledning kring Barn till föräldrar med utvecklingsstörning - uppdraget kommer från social styrelsen) att föreläsa.

Den andra dagen är en workshop. Dr Feldman kommer under denna workshop att presentera en speciellt anpassad arbetsmodell som ger redskap för att bedöma, lära ut och ge stöd till föräldrar med intellektuella begränsningar. Den här modellen har utformats under 20 år och används framgångsrikt idag i Kanada, USA, Europa och Australien.

Det kompetensbaserade perspektivet kan hjälpa föräldrar med intellektuella begränsningar att förbättra hemmiljön, öka föräldraförmågan vad gäller grundläggande omvårdnad av barn, ge kunskap om barnets hälsa, säkerhet och utveckling. Andra viktiga områden är kommunikation mellan barn och förälder och olika sätt att hantera barnets beteende. Vi kommer att använda oss av checklistor och inlärningsstrategier. Barnläkare, annan vårdpersonal och föräldrarna själva har bidragit till materialet. Åhörarkopior kommer att delas ut. Det kommer också att finnas möjlighet att köpa en föräldrmanual. Utrymme för frågor och diskussion finns.

Denna workshop är till för alla som i sitt arbete kommer i kontakt med föräldrar med intellektuella begränsningar och deras barn: socionomer, psykologer, personal vid utredningshem, inom förskola, skola och inom mödra- och barnhälsovård, hemterapeuter, familjestödjare, habiliteringspersonal, m fl .

För mer info kontakta gärna
Lydia Springer
018-6116744
lydia.springer@lul.se

Utvecklingsstörning och sexuella övergrepp

Kontakt: Anders Svensson
anders.s.svensson@skane.se

Kommer du i kontakt med problematik rörande misstanke om övergrepp mot personer med utvecklingsstörning?

Då ska du absolut gå till vår hemsida www.poms.nu och under Aktuellt ta del av inbjudningarna till de seminariedagar i Lund som via nätverket utvecklingsstörning och sexuella övergrepp vill informera om på temat

”Att förebygga och hantera misstankar om övergrepp mot vuxna personer med utvecklingsstörning”.

Den första seminariedagen äger rum i Lund den 28/9 och anmälan skall vara inne senast 30/6.

Medverkar gör överåklagare Sven-Erik Alhem, leg psykolog Barbro Carlsson, ombudsman Snorre Hermansson, leg psykoterapeut Margareta Nordeman, åklagare Ingegerd Jigin, advokat Kerstin Hedelin, krim insp Jerker Lefévre och leg psykolog Anders Svensson.

För dig som deltagit i någon av seminariedagarna 11 sept 2002, 28 eller 29 jan 2004 inbjudes vidare till uppföljningsseminarium på samma tema.

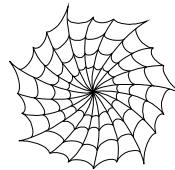
Detta halvdagsseminarium (förmiddagen) äger rum den 29/9 och anmälan ska vara inne senast 30/6.

Medverkande är leg psykolog Barbro Carlsson, ombudsman Snorre Hermansson, åklagare Ingegerd Jigin, advokat Kerstin Hedelin, krim

insp Jerker Lefévre och leg psykolog Anders Svensson.

Du som deltog i konferensen ”Övergrep mot vuxna personer med utvecklingsstörning” på stiftsgården i Höör 24-26/3 2004 inbjudes till en uppföljningskonferens (eftermiddagen) 29/9. Anmälan senast 30/6 även här. Temat är även här ”Att förebygga och hantera misstankar om övergrepp mot vuxna personer med utvecklingsstörning”. Medverkande är rådgivningsgruppen kring övergrepp mot vuxna personer med utvecklingsstörning och/eller autismspektrumstörning samt ombudsman Snorre Hermansson.

Mer info, program och anmälningsblanketter finner du alltså på hemsidan www.poms.nu, klicka på Aktuellt. Och kom ihåg: senast 30/6!

Psykoterapinätverkets utbildningsdag 27 maj

Kontakt: Kjell Nordenstam
kjell.nordenstam@hab.sll.se

22 intresserade hade hörsammat inbjudan till vårens utbildningsdag som denna gång var förlagd till Katarinahuset på Sabbatsbergsområdet.

Sabbat var för övrigt en invandrad tysk näringsidkare som någon gång, när Stockholm var en betydligt mindre stad, lokaliserade sin karpodling här på vischan, på strategiskt avstånd mellan kungl. slottet och hovets vanligen förekommande utflyktsmål norrut. Här serverades följaktligen karp.

Området kom senare att husera diverse fattiginstitutioner, varav Katarina församling alltså inhyste sina jon i just Katarinahuset.

Psykoterapinätverket härstammar från de IHPU-kurser som haft psykoterapeutiskt arbete med personer med utvecklingsstörning som studieområde. Nätverket, vars kontaktpersoner är Stefan Lycknert och Kjell Nordenstam, har

som mål att årligen bjuda samman till en dags föreläsningar. Nätverksträffarna vittnar om att mycket kunnande, lust och mod finns hos deltagarna själva då det gäller att utveckla psykoterapiens möjligheter även för människor med blygsammare begåvningsresurser, något som ofta förbises.

Till denna gång fanns faktiskt planer på att inbjuda vår förenings hedersmedlem Valerie Sinason, men en fredag var nu inte den bästa dagen för henne så kanske kan vi se fram mot detta längre fram.

Helt enligt nätverkets goda traditioner bjöd istället tre av våra medlemmar på sina erfarenheter och funderingar kring arbetet med varsina patienter. Vi har ju dessutom en tradition att hålla patientbeskrivningarna mycket korta och svåridentifierbara från dessa nätverksträffar, men ett försök att ge några fragment ska ändå göras.

Projektiv empati – tillämpad omsorg?

Var temat för Gunilla Gyllenstems anförande. Gunilla berättade om sin terapi med en ca 40-årig utvecklingsstörd kvinna. En traumatisk händelse utgjorde skälet till att kontakten etablerades och den terapi Gunilla kom att

bedriva med kvinnan pågick ett par år. En hel del andra omständigheter komplicerade bilden av patienten. Genomförda begåvningsstest verkade inte spegla hennes faktiska begåvning, hennes förmåga att tänka, och reflektera var betydligt starkare än testresultaten, men påverkades kanske också av andra faktorer.

Nu var det emellertid så att denna patient var "primärkommunal" angelägenhet vilket dessvärre gjorde det svårt att få låna "sekundärkommunala" dvs landstingsägda lokaler för de terapeutiska mötena. Denna ytterst konkreta rambetingelse stod alltså utanför terapeutens kontroll. Efter en tid valde man t o m att mötas i patientens hem för att komma runt detta.

Gunilla konfronterades förstås med det faktum att det i dessa sammanhang alltid finns även en tredje part utanför rummet. Denna part var i detta fall personalen kring patienten.

Personalen kom att agera under terapin i den meningen att man införde material ("objuden besökare" - var terapeuten involverad i detta?) i terapin. Uttryck för avund kan även skönjas hos omgivande personal, både gentemot patienten som får så mycket uppmärksamhet, bekräftelse, och gentemot terapeuten, som får

så viktiga förtroende och en så värdefull position för patienten. En "vårdnadstvist" uppstår lätt och terapins sekretess ger kanske näring åt fantasier om vad som där sägs. Det är oftast nödvändigt att berörd omgivning (personal, anhöriga eller vilka det nu kan handla om) informeras om den planerade terapin för att reducera oönskade interventioner från den sidan. Naturligtvis förespråkas även handledning för personalen.

I diskussionen efter Gunillas anförande nämndes också att man vid terapi med utvecklingsstörda ibland kan eller måste anpassa ramarna till mera icke-ortodoxa former. Man kan ta en promenad, fika etc, men även dessa special-ramar kan ges en förutsägbar struktur. Kanske kan man därefter sträva efter mera traditionella former?

Gunillas terapipatient önskade efter en tid öka intervallerna till 2 veckor mellan sessionerna. Önskemål att reducera intensiteten i terapin genom att förändra tiden för samtal, eller intervallen mellan sessionerna kan kanske vara ett utslag av svårigheter att härbärgera material som aktiverats under sessionerna. Det kan kanske även tyda på behov av en längre tid för bearbetning mellan sessionerna. Jag har själv träffat på patienter (lindrigt begåvningshandikapp) som uttryckligen motiverat sin önskan så. Att komma för sent till sessionen kan även det vara en metod att reducera tiden (om man kan lita på terapeutens förmåga att upprätthålla sluttiden för sessionen!).

"När jag målar blir det exakt – med ord jobbiga missförstånd"

var rubriken för Gunilla Svenssons presentation av en lång tids kontakt

med en autistisk flicka (vi kallar henne Lisa). Kontakten etablerades under förskoleåren och Gunillas roll handlade då mest om att stötta familj och övriga omkring Lisa, hjälpa till att ordna miljön i förskola, skola osv. När Lisa var i tioårsåldern aktualiserades från föräldrarna behovet av en mer terapeutisk inriktning av kontakten, ett arbete Gunilla och Lisa fortfarande är involverade i. Lisa har nu börjat gymnasiesärskolan.

Lisa är en tjej med ett svårt funktionshinder, men samtidigt med stora talanger. Speciellt har hon visat sig kunna uttrycka sig i bildspråk och Gunilla visade oss flera fantastiska teckningar och serier som Lisa hade gjort. Ett exempel ser du på nästa sida.

(© Konstnärinnan förbehålles upphovsrätten till bilden. Hon själv och hennes föräldrar har godkänt publiceringen och vi förutsätter att den inte sprids vidare)

Många andra uttryck Lisa visade i sina tidigare år aktualiserade de ständiga frågorna: vad speglade hennes svårigheter att förstå och hantera sitt liv på grund av sitt funktionshinder autism, och i vilken mån uttrycktes annan problematik i hennes beteenden? Lisa fick ofta panikattacker vilka förstås var mycket plågsamma för henne. "Ska det vara så här i mitt liv?" och mängder av andra frågor kring sin existens ventilerades. Frågor som dessa gjorde förstås Lisa väldigt ledsen. Hon hade en klar uppfattning om sina empatiska begränsningar "... man kan inte förstå hur det är i en annan", men Gunillas hypotes är att de empatiska förmågorna snarare störs av så mycket annat, än saknas.

Lisa plågas av en extrem ljudkänslighet. Ofta använde hon hörselskydd med olika dämpning, från stora hörselkåpor, till mer diskreta öronproppar. De auditiva intrycken plågade henne mycket.

Betydelsen av att ordna, mäta, registrera och strukturera var förstås framträdande.

Ett uttryck för detta var det utvecklingspsykologiska schema Lisa gjort. Vi fick en imponerande illustrerad beskrivning av människans utveckling från barn till vuxen presenterad av Lisa i en video.

Lisa går som sagt nu i gymnasiesärskola. Hon undervisas till stor del individuellt och det är svårt för henne med kontakterna med jämnåriga. Betydelsen av att omgivningen förstår hennes speciella svårigheter är en förutsättning för ett gott liv för henne. Vi fick av Gunillas falldragning klart för oss den stora betydelse det har att i en trygg dialog få hjälp att bringa ordning i det oerhörda kaos som livet

för en del kan innebära.

Man kan notera att "ingången" i terapierna, både den som presenterades av Gunilla Gyllensten tidigare och nu Gunilla Svensson, var någon form av traumatisk händelse. Denna visade sig förstås leda vidare till ett behov av att öka förståelsen för den egna existensen, dess villkor, innebörden av funktionshinder mm, dvs de riktigt stora livsfrågorna.

Att växa med hjälp av dansterapi

Från terapeutiskt arbete via huvudsakligen verbal kommunikationen, via bilden som uttrycksmedel, till

kroppen i rörelse. Eva Rolén avslutade denna utbildningsdag med att ge oss en inblick i hur man kan använda sig av rörelse och dans med psykoterapeutiska avsikter.

Eva, som är sjukgymnast i botten, är f n i slutfasen av sin dansterapeututbildning vid Dansskolan. Utbildningen är på 65 p och ska motsvara den gamla steg 1-utbildningen i psykoterapi.

Dansterapin uppkom som en följd av andra världskrigets produktion av traumatiserade soldater. Man inbjöd då även konstnärer till sjukvården i sökandet efter metoder när verbal kommunikation inte fungerade. I vårt land har dansterapin funnits sedan 80-talet och innefattar i sig många olika metoder.

Det gemensamma är emellertid utgångspunkten, att uttryck genom rörelser och ritualer sannolikt finns med tidigt i vår utveckling, långt före ordet förvärvades av våra förfäder som kommunikationsmedel.

Användandet av musik i sammanhanget är inte alldeles nödvändigt och kan antingen ses som stödjande men även som alltför styrande och begränsande av kreativiteten.

Hur pass fria alternativt strukturerade rörelserna och övningarna ska vara får förstås göras beroende av patienternas grad av personlighetstrukturerings.

I rörelsen kan temata som gränssättning, tillit gestaltas. Mycket av dansterapin handlar om att man gestaltar polariteter (ex vis spänning – avspänning, yviga rörelser – småskaliga rörelser etc) och kontinuerliga övergångar däremellan. Stor vikt och uppmärksamhet ägnas andningen.

Dansterapi förutsätter inte full tillgång till rörelse i hela kroppen utan man kan jobba med de små rörelserna. En svårt rörelsehindrad person kan exempelvis tillsammans med sin terapeut gestalta temata och bearbeta dessa genom rörelser i t ex bara en hand om inget annat är tillgängligt. Det viktiga är att en relation och kommunikation kommer till stånd och att man på detta vis går förbi de hinder som kan finnas för en ökad medvetenhet genom begränsad förmåga att verbalisera.

Även Eva exemplifierade sitt terapeutiska arbete med en patientbeskrivning där just gränssättning (gentemot andra människors begär) och tillit var viktiga områden för utveckling. I terapin figurerade dessutom ett tredje objekt, en sten, som alltid var närvarande som "vittne" och kom att "laddas" av det som skedde i terapin.

Eva avslutade sin berättelse med att läsa denna dikt

*Jag älskar dansen
för den befriar människan från tingens tyngd
knyter den sorgsna till gemenskap*

*Jag älskar dansen
som främjar sundhet
klarhet i tanken
och en orörlig själ*

*Dans är förvandlingen av rum och tid
för människorna som ständigt är i fara
att förfalla ensidigt till tanke, vilja eller känsla*

Jag älskar dansen

*O människa lär Dig dansa
för annars vet änglarna i himlen
inte vad de ska göra med Dig*

(Augustinus Aurelius, 354-430)

Som alltid bjöds vi även denna gång av intressanta fallbeskrivningar med åtföljande diskussioner.

Även utan Valerie Sinason var det imponerande att höra om det engagemang och kompetens som finns i våra kretsar. Just nätverksformen är en bra form för tillräckligt opretentiös samvaro och stärkandet av det vi tror så mycket på: psykoterapins möjligheter att bidra till intellektuellt funktionshindrade människors livskvalitet.

Tack än en gång till föreläsarna, till Stefan och Kjell med flera på psykoterapimottagningen, som varje år lägger ner arbete på att hålla psykoterapinätverket igång!

Bilden: Varje medverkande förärades en personlig hyllning av Karin Ekwinska som visade sig besitta goda förmågor inom skaldekonsten.

Bo Kahnberg

Nu tar redaktören semester! Trevlig sommar!

